

**FAKULTA
HUMANITNÍCH STUDIÍ
Univerzita Karlova**

Posudok vedúcej diplomovej práce Bc. Matúša Frančiaka *Vo vnútri sklenenej pyramídy profesionalizmu. Gender, vek a národnosť v profesionalizme vo finančných centrách zdieľaných služieb* (Fakulta humanitných štúdií Univerzity Karlovej v Prahe, Katedra genderových štúdií, 2020)

Predložená diplomová práca Matúša Frančiaka z môjho pohľadu kvalitatívne prevyšuje veľkú väčšinu prác obhajovaných na tejto katedre, ale aj na iných pracoviskách, s ktorými som sa doteraz mala možnosť stretnúť. V prvom rade chcem oceniť autorovo zaujatie pre výskumný problém, schopnosť tento problém vôbec formulovať a nadizajnovávať a previesť samotný výskum tak, aby diplomová práca priniesla relevantné zistenia.

Téma a terén, ktorými sa diplomand zaoberá, sú aj v bežnej, nefeministickej, sociálnej vede obchádzané v prospech atraktívnejších tém. Centrá zdieľaných služieb sú pomerne novým fenoménom vyplývajúcim z premeny medzinárodnej deľby (administratívnej) práce vo vnútri najmä nadnárodných korporácií. Tento proces však nesleduje nejakú jasnú líniu úpadku od komplexnej práce k práci fragmentarizovanej a outsourcovanej (ktorú by mohli ponúkať zjednodušujúce interpretácie chápania prekarizácie práce). Ako ukazuje diplomand (najmä v 3. kapitole), o práci v centrách, jej povahe, jej presunoch, sa na úrovni firiem podstatne vyjednáva. A je to práve tento – ako ho nazýva – mocenský prístup k štúdiu centier zdieľaných služieb, s ktorým sa zoznámil v pionierskej dizertačnej práci Petra Mezihoráka¹, čo nám umožňuje pochopiť, že pôsobenie centier nie je výsledkom nejakých rigidných a jasných ekonomických zákonov (pohľad, ktorý ponúka perspektíva transakčných nákladov), ale je výsledkom vyjednávania medzi pracujúcimi, manažmentmi, zamestnávateľskými asociáciami, prípadne aj štátmi.

Matúš Frančiak sa na prácu v centrách zdieľaných služieb pozerá prizmou profesionalizmu. Je to téma, o ktorej sme čítali a zhovárali sa na predmete Feministické štúdiá práce, ktorý diplomand navštevoval a ktorú prvý krát formuloval práve ako záverečnú prácu pre uvedený kurz. Samotnú problematiku však autor práce teraz rozviedol podstatne ďalej. Veľmi dobre sa tu ukazuje predchádzajúce sociologické školenie diplomanda, vďaka ktorému je schopný sumarizovať a načrtnúť vývoj chápania profesií v 20. a 21. storočí (2. kapitola) a aj jeho konceptuálne schopnosti, keď pre svoju výskumnú potrebu sformuluje rozlíšenie medzi profesionalizmom a profesionalitou (s. 3 a 19). Predpokladám, že chápanie organizačného profesionalizmu ako disciplinárneho mechanizmu, ktoré je relevantné pre jeho výskum, diplomand na obhajobe predstaví a ukotví ho do premeny ekonomiky v dôsledku neoliberalizmu.

Perspektíva genderu a ďalších subjektívnych premenných premietajúcich sa do povahy organizácií (najmä vek a národnosť) je pre prácu obhajovanú na katedre genderových štúdií samozrejmosťou. Tu by som chcela oceniť to, že autor v 4. (teoretickej) kapitole aj v 6. (metodologickej, s. 49) kapitole pracuje jednak s komplexnými (konštruktivistickými,

---

¹ Mezihorák, P. (2018). *Hands, Hearts, or Heads? Shared Services Centre and Commodification of Work in a Multinational Corporation*. (Dizertačná práca). Brno: Katedra sociologie - Fakulta sociálnych štúdií Masarykovy univerzity. Vedúci práce: prof. PhDr. Petr Mareš, CSc. Dostupné na: https://is.muni.cz/th/182559/fss_d/

FAKULTA
HUMANITNÍCH STUDIÍ
Univerzita Karlova

relačnými a interakcionistickými) teóriami genderu, zároveň ich však hneď zapája do diskusie o svojej konkrétnej téme, ktorú rozvíja na základe užšie vybranej literatúry. Nejde teda o prístup, ktorý by bolo možné charakterizovať ako „pridajme gender a zamiešajme“. Práca sa už od začiatku snaží „byť v genderi“ a zároveň byť v konkrétnom výskumnom teréne a téme.

Domnievam sa, že výskumnú otázku („Ako gender, vek a národnosť ovplyvňujú konštrukciu profesionalizmu ako disciplinárneho mechanizmu na AP a AR oddeleniach brnianskych centier zdieľaných služieb?“) a vedľajšie výskumné otázky diplomand formuluje dobre. Podobne tak veľmi dobre objasňuje svoje paradigmatické ukotvenie a metodologické voľby, ktoré v priebehu výskumu robil. V metodologickej časti určite zaujme podrobná reflexia realizácie rozhovorov (s. 56), ktorá ukazuje na peripetie získavania výskumných subjektov v prostredí sociálnych sietí profesionálok a profesionálov.

Analytická časť práce je systematicky usporiadaná. Chcem tu pritom upozorniť na to, že toto usporiadanie nevyplýva z existencie nejakej vopred pripravenej mustry v teoretickej literatúre. Rovnako tak celá práca, ktorá má podobu intenzívnej explikácie (pozri s. 47 hore), nie je z môjho pohľadu výsledkom nejakého jednoduchého usporiadania empirického materiálu. Vzhľadom na to, že som bola pri hľadaní analytických a interpretačných prístupov prítomná, oceňujem autorove schopnosti vidieť svoj „materiál“ zostreňným výskumným zrakom. V prepisoch rozhovorov, ktoré som mala možnosť čítať a s autorom práce diskutovať, pre mňa to, čo máme možnosť čítať v analytickej časti, vôbec samozrejme nevystávalo. Jednoducho, to, čo v materiáli „videl“ Matúš Frančiak, som v ňom spočiatku vôbec nevidela. Pochopiteľne, táto schopnosť vidieť nie je prirodzená, ale okrem zaujatia problémom je, domnievam sa, aj výsledkom dobrej metodologickej a analytickej práce.

Diskusiu konkrétnych výskumných zistení ponechávam na obhajobu, vyzdvihnem hlavné prínosy analýzy. V analytickej časti práce sa diplomandovi dobre darí ukázať, ako navonok nevzrušivá práca plná práce s počítačovými systémami, porád, doplnená o už o dačo vzrušujúcejšie teambuildingy, vypovedá o nezanedbateľnej časti českého (ale aj slovenského) trhu práce a pracovných subjektivitách a ich organizácii. Prezentáciu odpovede na výskumnú otázku a jednotlivých výskumných zistení, pomocou ktorých sa k tejto odpovedi prepracúva, nechávam na autora diplomovej práce. Stručne však chcem oceniť to, ako sa Matúšovi Frančiakovi podarilo operacionalizovať a vyťažiť Foucaultove chápanie disciplinácie, ktoré navyiac s pomocou Fournier rozvinul pomocou pojmu kontroly na diaľku a ďalších. Foucaultovský rámec sa môže zdať ako pomerne konvenčný, na základe prevedenej analýzy však možno konštatovať, že má stále čo ponúknuť. – Takúto analýzu by bolo možné doplniť prístupom teórie pracovného procesu (*labor process theory*)², ktorej prvky sa v analýze – hoci ako také priznané nie sú – objavujú hlavne v diskusii fragmentácie a rutinizácie práce. Uvedená poznámka nechce byť kritická, naopak, chce skôr ukázať na konceptuálne možnosti štúdia práce, ktoré česká sociálna veda doposiaľ nedocenila a nerozvíja.

---

² Braverman, H. (1974). *Labor and monopoly capital : the degradation of work in the twentieth century*. New York & London: Monthly Review Press.

FAKULTA
HUMANITNÍCH STUDIÍ
Univerzita Karlova

Domnievam sa, že hlavne analýzou v 8. kapitole (zhrnutou v časti 8.4) Matúš Frančiak dobre ukazuje silné stránky takej genderovej analýzy, ktorá gender chápe ako spôsob označovania mocenských vzťahov, tu: mocenských vzťahov vo vnútri firemných entít a medzi nimi a mocenských vzťahov na pracoviskách. Autor práce jasne ukazuje na konštruovaný feminínny či maskulínny charakter práce či dokonca samotných centier zdieľaných služieb – vždy v závislosti od toho, na akej úrovni analýzy sa pohybujeme. Presvedčivo tiež ukazuje, ako do diferenciacie v medzinárodnej deľbe práce vstupujú aj diskurzy národnosti a veku.

Na záver chcem oceniť autorovu prácu s literatúrou, jej samostatné vyhľadávanie, pomerne náročné zhaňanie niektorých kníh (hlavne tých v nemčine) a schopnosť zhrnúť pomerne komplexné ekonomické a sociologické teórie. V tejto, ale aj ďalších kapitolách, autor pre sprehľadnenie teórií predkladá viaceré diagramy, tabuľky a grafy. Nie sú samoúčelné, zhrňajú to, čo vo výklade rozoberá na väčšej ploche. Podobne tak autor čitateľkám a čitateľom uľahčuje orientáciu v práci najmä vďaka tomu, že veľmi dobre na konci kapitol (2., 3., 7. a 8.) zhrňa svoje teoretické aj analytické závery.

Napokon krátka poznámka k práci s jazykom – diplomand preukázal schopnosť samostatne a nezjednodušujúco formulovať komplexnú problematiku a tiež písať figuratívne tak, že je nám svet centier zdieľaných služieb schopný predstaviť aj bez toho, aby sme s ním mali nejakú priamu skúsenosť alebo aby sme o ňom mali nejaké vedomosti. (Toto sa ukazuje najmä v Úvode a v Závere.)

Ako som už uviedla, prácu považujem z mnohých dôvodov za výnimočnú. Celkom určite by bolo dobré a potrebné ju prepracovať do odborného článku, ktorý by autor mohol ponúknuť do nejakého českého odborného periodika (*Sociologický časopis* alebo *Gender a výzkum*). Vzhľadom na výborné výskumné schopnosti Matúša Frančiaka by tiež bolo dobré zvážiť, či svoj výskumný záujem nerozvíjať ďalej v doktorskom štúdiu.

Prácu odporúčam na obhajobu a navrhujem ju hodnotiť známkou výborne.

Mgr. Lúbia Kobová, MA, PhD.

Praha, 16. júna 2020